

УДК 347.994(477+4):347.615
DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v057.2025.20>

Колечко Дмитро Миколайович,
кандидат юридичних наук,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ З АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В КРАЇНАХ ЄС : ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ СИСТЕМАТИЧНОГО РЕВ'Ю (SYSTEMATIC REVIEW)

Актуальність теми. Виконання аліментних зобов'язань в умовах воєнного стану, масового внутрішнього переселення та міграції населення до країн ЄС (в більшій кількості жінок з дітьми) загострило питання: чи готова система забезпечити належне виконання національних судових рішень щодо стягнення аліментів в країнах ЄС? З одного боку, такі трагічні події стали потужним імпульсом для реальних інтеграційних законодавчих процесів, що тривають в Україні з 2014 року. З іншого – постає питання: чи здатна правова та законодавча система забезпечити виконання рішень національних судів у країнах ЄС?

Для наукового осмислення та обґрунтованої відповіді необхідно, передусім, здійснити систематизований огляд літератури та законодавства з цієї тематики. Ми вперше робимо спробу впровадити підхід систематичного аналізу у формі систематичного рев'ю, оскільки він має суттєві переваги систематизації великої кількості інформації та сприяє її ефективній інтеграції для прийняття раціональних рішень.

Постановка проблеми. Традиційні для вітчизняної правової науки методи огляду літератури (нарративний, інтеграційний, описовий тощо) повністю не можуть охопити численну інформаційну базу досліджень під час інтеграційних процесів, що тривають (навіть під час воєнного стану) в Україні. По-перше, поступове введення відкритості, прозорості та академічної доброчесності ставлять нові виклики перед науковою спільнотою. Щоб максимально охопити численні наукові роботи, у першу чергу європейських та міжнародних баз даних, просто описових методів недостатньо. По-друге, вже багато правових питань знаходяться в транскордонному просторі, у тому числі обрана тема виконання рішень національних судів в країнах

ЄС. Це потребує систематизації великої кількості джерел науковців з різних країн, з різними підходами до наукових оглядів. Одним з підходів, що може допомогти вирішити окреслене завдання, є систематичний огляд (systematic review), переваги та можливість впровадження якого буде досліджено в даній роботі.

Стан дослідження теми. В національних юридичних наукових дослідженнях – систематичний огляд (systematic review) досі не є широко поширеним. Лише в окремих роботах останніх років застосовується систематичне оглядове дослідження (systematic review) як метод структурування наукової літератури та/або законодавства. Наприклад, Резворович К. Р. та інші у 2024 році провели подібне дослідження з питань правового регулювання договірних відносин в умовах воєнного стану [1]. Втім, подібних робіт у вітчизняній правовій науці досі небагато. Це пов'язано з двома факторами. По-перше, метод систематичного огляду є більш характерним для психологічних, соціальних та медичних досліджень, де можливо математично та статистично обґрунтувати результати. У правових же дослідженнях більш поширеними залишаються порівняльно-правовий аналіз і догматично-наукові підходи. По-друге, метод систематичного огляду є поширеним у США, Великій Британії, Канаді, а також у деяких країнах ЄС – зокрема, в Німеччині та Нідерландах, але, на жаль, не притаманний країнам з більш схожою правовою ментальністю до України, наприклад Польщі, Словачки тощо.

Але переваги застосування підходу систематичного аналізу, особливо в дослідженнях, що мають «транскордонний характер», є вкрай очевидними. По-перше, міждержавний характер дослідження ускладнює систематизацію такого об'єму літера-

тури без чітко визначеної структури. Саме систематичний огляд дає таку змогу попередньої структури огляду літератури. По-друге, в систематичному рев'ю можна встановити критерії вибірки, сформулювати питання дослідження, чим задати напрямки його аналізу. По-третє, систематичне рев'ю можна оновлювати, оскільки процес проведення прописується в самому дослідженні, а отже, є прозорим та відтворюваним. Це підкреслює значення такого підходу, як окремого дослідження, так і може бути використаним в будь-якому подальшому науковому, соціальному, політичному полі й при прийнятті управлінських рішень.

Саме тому в умовах, коли питання виконання аліментних зобов'язань за національними судовими рішеннями в країнах ЄС залишається гострим і переважно не вирішеним, застосування цього підходу в національних дослідженнях виглядає актуальним, відповідаючим реаліям сьогодення.

Мета статті та завдання. У даному дослідженні метою є здійснити наукове обґрунтування застосування в правових дослідженнях методу систематичного рев'ю як альтернативи традиційним оглядам літератури та законодавства в правових дослідженнях, а також здійснити перший систематичний огляд за темою виконання судових рішень національних судів з аліментних зобов'язань у країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. *Що таке систематичний огляд (systematic review)?* Систематичний огляд (systematic review) – це один із способів узагальнення фактичних даних, що відповідає принципам прозорості та може бути відтвореним іншими дослідниками чи особами. Систематичний огляд є одним із видів аналізу, поряд із такими традиційними для правових досліджень аналізами, як наративний, критичний, інтеграційний тощо. Одним із різновидів систематичного огляду є метааналіз, що не слід ототожнювати із систематичним, оскільки він має суттєву особливість.

Існує два поширені визначення метааналізу. Так, G.V. Glass визначає його як статистичний аналіз великої колекції результатів окремих досліджень з метою інтеграції висновків [2, с. 3]. Нуке дає більш розгорнуте визначення, згідно з яким метааналіз є статистичним аналізом, що об'єднує результати кількох незалежних досліджень, які аналітик вважає сумісними.

Тому метааналіз є систематичним оглядом, який за допомогою статистичного методу дає змогу здійснити огляд фактичних даних за визначеними, розрахованими порівняннями.

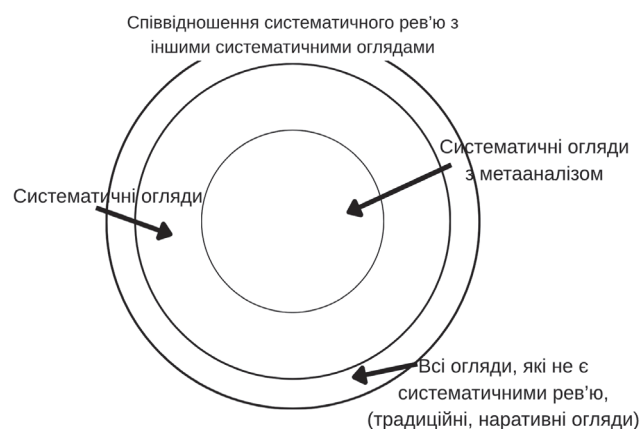
Якщо представити схематично (див. таблиця 1) співвідношення видів аналізу з систематичним оглядом та метааналізом за критерієм розповсюдженості серед дослідників, то метааналіз є найменш популярним, оскільки є доволі складним статистичним методом, що може бути застосований не у будь-якому дослідженні. Він доцільний у таких галузях науки, де результати якісних досліджень слід і можна піддати точним статистичним розрахункам, наприклад – медицина, соціальні та психологічні науки. Систематичне рев'ю може бути метааналізом, але не кожен систематичний огляд є метааналізом. Не всі систематичні огляди можуть бути піддані метааналізу, а метааналіз є компонентом систематичного огляду, коли є достатньо даних, щоб їх статистично об'єднати.

Систематичний огляд використовує чіткі методи ідентифікації, відбору, оцінки та узагальнення результатів аналогічних досліджень. У випадку використання його для огляду літератури за темою правового дослідження – статей, книг, судових та аналітичних оглядів – за чіткими, попередньо розробленими критеріями.

Систематичний огляд провадиться за попереднім протоколом (алгоритмом), що узгоджується між дослідницькою командою, яка його проводить, від моменту формулювання дослідницького питання до оцінки при відборі джерел.

Систематичний огляд (systematic review) правового регулювання судових рішень національних судів з аліментних зобов'язань в країнах ЄС буде проводитися в декілька етапів. Перший етап, що є пілотним та має на меті апробацію для правових досліджень, був частково проведений за допомогою національних баз даних, зокрема українських (результати дослідження

Таблиця 1
Місце систематичного рев'ю серед інших видів наукових оглядів (Cook, T. D., 1994 [4]; Haynes R.B., 2006 [5]; Higgins J.P.T [6])

частково проведені та проаналізовані в даній роботі). Наступні етапи будуть проведені за європейськими та іншими міжнародними науковими базами, а третім етапом стане загальний аналіз.

Так, першим етапом стало проведення систематичного огляду за такою українською базою локального значення, як репозитарій ОНЮА (Одеського національного юридичного університету), що є електронною базою даних та виконує функцію інституційного архіву наукових та освітніх матеріалів і має відкритий доступ. Перший етап дослідження є пілотним проєктом систематичного огляду.

Для проведення першого пошуку літератури був розроблений такий протокол: 1) проведена дискусія щодо попереднього розроблення питання дослідження. Питання дослідження не повинно бути ані занадто широким, ані занадто вузьким, щоб точним питанням штучно не звужити об'єм пошуку. Питання дослідження у пілотному проєкті систематичного огляду залишилось таким же, як і тема дослідження, але в подальшому може бути змінено; 2) проведений аналітичний фреймворк – розроблення протоколу систематичного огляду; 3) розробленні ключових слів для пошуку; 4) розробленні критеріїв включення/виключення джерел.

Було проведено три пошуки літератури, у сукупності на 390 джерел за такими ключовими словами: 1) «виконання», «аліменти», «аліментні зобов'язання» (1-й пошук літератури); «виконання», «аліменти», «аліментні зобов'язання», «дитина» (2-й, 3-й пошук літератури). У подальших дослідженнях ключові слова, вірогідно, зміняться або доповняться.

Критеріями включення джерел стали: 1) джерело було опубліковане після 2018 року (основні суттєві зміни у виконавчому провадженні); 2) мова джерела – українська або англійська; 3) доступний повний текст джерела; 4) стосується виконання аліментних зобов'язань або утримання.

Критеріями виключення джерел стало – 1) джерело опубліковано до 2018 року; 2) мова джерела російська, або інша ніж українська, англійська 3) відсутній повний текст джерела

4) не стосується виконання аліментних зобов'язань або утримання.

Після проведення першого оціночного відбору джерел, що будуть включені у дослідження стало – 77 джерел, що відповіли критеріям включення. Оцінку проводили враховуючи критерії включення за наявними анотаціями, піддаючи їх критичному аналізу за обраними критеріями.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Новий час «інформаційного потоку», інтеграційні процеси, що тривають в Україні, потребують змін підходів наукового дослідження. Щоб максимально відкрито й прозоро проявити академічну доброчесність у правових дослідженнях та систематизувати великий обсяг інформації, ми зробили перший крок – апробували метод систематичного огляду (systematic review) у правовій темі.

Перевагами методу є чітко визначена та прозора структура (протокол) проведення, що може бути відтворена будь-яким стороннім дослідником; розроблення ключових слів пошуку; розроблення критеріїв виключення/включення джерел до огляду за попереднім аналізом анотації тощо; можливість оновлення з часом за розробленим протоколом. Розмежовано поняття систематичного огляду та мета-аналізу, обґрунтовано місце систематичного огляду серед інших видів аналізу (див. Таблиця 1).

Для проведення пілотного варіанту систематичного огляду правового регулювання судових рішень національних судів з аліментних зобов'язань у країнах ЄС було розроблено проєкт протоколу дослідження, включаючи ключові слова та критерії включення/виключення джерел. Загальний обсяг першого пошуку літератури та законодавства дав результат у 390 джерел, з яких методом обговорення та критичної оцінки залишилось 77.

У подальшому планується доопрацювати ключові слова, дослідницьке питання, критерії включення/виключення та перейти до пошуку по українських національних базах. Після цього планується переклад ключових слів на англійську мову та пошук по міжнародних наукометричних платформах для пошуку, аналізу та оцінки наукових публікацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rezvorovych K., Bigun V., Burak S., Horban O., Holka V. Analysing the Effectiveness of Legal Regulation of Contractual Relations during Martial Law in Ukraine: A Literature Review. 2024. *Futurity*. URL: <https://www.futurity-econlaw.com/index.php/FEL/article/view/293>
2. Glass G. V. *Primary, secondary, and meta-analysis of research*. *Educational Researcher*. 1976. 5(10). 3–8. <https://doi.org/10.3102/0013189X005010003>

3. Huque M. F. *Experiences with meta-analysis in NDA submissions*. Proceedings of the Biopharmaceutical Section of the American Statistical Association. 1988. 2. 28–33.
4. Cook T. D., Campbell D. T. *Quasi-Experimentation: Design & Analysis Issues for Field Settings*. 1994. URL: <https://books.google.com/books?id=HIQXAAAAAJ>
5. Haynes R.B., Cotoi C., Holland J., et al. Second-Order Peer Review of the Medical Literature for Clinical Practitioners. *JAMA*. 2006. 295(15). 1801–1808. URL: <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/202708>
6. Higgins J.P.T., Thompson S.G., Spiegelhalter D.J. A re-evaluation of random-effects meta-analysis. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*. 2009. 172(1). 137–159. URL: <https://rss.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-985X.2008.00552.x>

Колечко Дмитро Миколайович

Аналіз правового регулювання виконання судових рішень національних судів з аліментних зобов'язань в країнах ЄС : пілотний проєкт систематичного ревію (systematic review)

Фундаментом наукового дослідження є об'єм матеріалу, наукових праць, джерел, що залишили попередні дослідники в цій темі. У такому взаємному зв'язку є цінність системи науки, доктрини, її теоретичного підґрунтя. Але не стільки максимально охоплений об'єм літератури створює фундаментальність дослідження, скільки його опрацювання та структурування. І тут постає питання вибору ефективного, валідного для дослідження методу. До того ж наука, як і життя, трансформується й повинна відповідати на сучасні виклики інформаційного потоку, бути адекватною тим процесам, що проходять у суспільстві, зокрема технологічним процесам. Крім того, наукові дослідження вимагають прозорості, відкритості та академічної доброчесності. Саме тому в роботі запропоновано та проведено перший пілотний проєкт застосування систематичного огляду (systematic review) як структурованого засобу опрацювання, відбору та оцінки літератури в правових дослідженнях, зокрема у правовому регулюванні виконання судових рішень національних судів з аліментних зобов'язань у країнах ЄС.

Систематичний огляд – це один зі способів узагальнення фактичних даних, що відповідає принципам прозорості та може бути відтвореним іншими дослідниками чи особами, має попередньо узгоджений протокол дослідження та питання дослідження. Для правових досліджень систематичний огляд не є традиційним методом дослідження, але його перевагами є системність, прозорість та відтворюваність, що для таких видів досліджень є вкрай необхідними з урахуванням мінливості законодавства.

У роботі проведено перший пілотний проєкт систематичного огляду правового регулювання, що дав результат пошуку в 390 робіт, 77 з яких залишилися як валідні після проходження перевірки та оцінки. У подальшому планується ще два етапи пошуку по національних та міжнародних наукометричних платформах для пошуку, аналізу та оцінки наукових публікацій.

Ключові слова: виконання, аліменти, систематичний огляд, судові рішення, суд першої інстанції, суд апеляційної інстанції, цивільний процес.

Kolechko Dmytro

Analysis of legal regulation of the enforcement of national court decisions on child support obligations in EU countries: a pilot systematic review project

The foundation of scientific research lies in the volume of materials, scholarly works, and sources left by previous researchers in the given field. The value of the scientific system, legal doctrine, and its theoretical basis emerges through such interconnectedness. However, it is not merely the comprehensive volume of literature that creates the fundamental nature of research, but rather the way it is processed and structured. This brings up the issue of selecting an effective and valid research method. Moreover, science, like life itself, transforms and must respond to modern challenges of the information flow and remain adequate to the societal changes, particularly technological ones. In addition, scientific research requires transparency, openness, and academic integrity.

Therefore, this study proposes and implements the first pilot project for applying a systematic review as a structured method of processing, selecting, and evaluating literature in legal research – specifically in the area of legal regulation of enforcement of national court decisions on child support obligations in EU countries.

A systematic review is one of the methods of summarizing factual data that complies with the principles of transparency and can be replicated by other researchers or individuals. It has a pre-agreed research protocol and research questions. Although the systematic review is not a traditional method in legal studies, its advantages—such as consistency, transparency, and reproducibility—are critically important, especially given the dynamic nature of legislation.

This paper presents the first pilot systematic review project in the field of legal regulation, which yielded an initial search result of 390 works, 77 of which remained valid after undergoing screening and assessment. In the next stages, two additional search rounds are planned on national and international scientometric platforms for further identification, analysis, and evaluation of relevant academic publications.

Key words: enforcement, child support obligations, systematic review, court decisions, court of first instance, appellate court, civil procedure.